

L'espai del passat.

Eugeni Trias

ESCRIPTOR
DOCTOR EN FILOSOFIA I LLETRES
CATEDRÀTIC D'ESTÈTICA I COMPOSICIÓ

És una característica de la «modernitat» que patim com a època la distorsió absoluta de la noció de temps. En particular, això afecta el nostre sentit, o manca de sentit i de sensibilitat, en relació amb el passat. El passat, hom sol dir, «és passat». I donem a aquesta expressió el mateix sentit amb el qual diem «aquest menjar és passat». El terme **passat** afavoreix aquestes associacions que ens porten pel camí semàntic de la caducitat i la mort. Són moltes les raons per les quals el **passat** ha estat, mentalment, *sacriticat en les nostres societats «modernes»*. Raons socioeconòmiques, raons o desraons tecnològiques. Sigui quina sigui la raó o la desraó d'aquest disbarat, el cert és que el temps se'ns configura segons el paorós mode mític i ancestral tal com el captà amb el pinzell el nostre Francisco de Goya: com el paorós Saturn que devora àvidament l'un rere l'altre els seus propis fills. A l'altar sacrificial del «present» i del «futur» s'alça la pira ardent on és immolat tot el «passat».

Aquesta terrible fe determina la nostra manera d'instal·lar-nos a la terra i a la ciutat. Els ritmes de la vida s'adeqüen a aquesta fe, que al seu torn és «funcional» als modes de producció que la requereixen. Són ritmes accelerats fixats per l'obsessió de destruir tota «distància», sigui local, sigui temporal. Hom vol que tot el que és llunyà, en l'espai o en el temps, esdevingui disponible o manejable. O que tot acudeixi prest, només pitjant el botó del televisor, o bé marcant un número telefònic, a l'encontre del **nostre present**. La televisió ens

educa a veure tots els esdeveniments, llunyans o pretèrits, com si s'estiguessin esdevenint en la instantaneïtat del nostre **ara**. Res no ens convida a mantenir respectuoses distàncies amb tot el que mereix ser recordat en la distància: les tradicions, els monuments, els entorns històrics, tot allò que forma el **nostre passat** i és part integrant del **nostre ser**.

El temps passat és temps que s'allunya i que es distancia de nosaltres. I potser seria important generar la intel·ligència i la sensibilitat *necessàries per a deixar que s'absenti*. Només així podríem, paradoxalment, instal·lar-lo en la nostra existència, com a pertinença i propietat del nostre ser, com aquest «cantó» de nosaltres mateixos que és tant més «nostre» com més «llunyà» el sentim. És un repte difícil saber mantenir aquesta necessària dialèctica de llunyania i proximitat, *que fa possible que allò que és passat continui formant part del nostre ser* i alhora li ho «conservi» com allò que s'allunya de nosaltres. Davant tant «historicisme de guarda-roba» com el que denunciava lúcidament Nietzsche, i davant el culte vandàlic a la «modernitat» i al «futur», cal repensar, sense esperit conservador i sense tradicionalismes vergonyants, el passat i tot el que hi és «tancat». I cal fer aquesta reflexió sempre que *intervinguem, amb la nostra acció o amb el nostre judici, en allò que té relació amb l'espai o l'hàbitat, rural o urbà, que constitueix el nostre entorn*. Perquè l'ordenació territorial no s'ha de pensar solament en relació amb l'espai, ja que «l'espai» és una abstracció, al-

menys des d'Einstein. L'espai, l'àmbit, és sempre espai-de-temps. O com diu el darrer Heidegger, «espai de joc del temps».

Saber mantenir **distància** en relació amb les tradicions, amb els monuments, amb els «nuclis històrics» de les nostres terres i ciutats per tal que, **en la distància**, es pugui generar en nosaltres el **record genuí**, record de nosaltres mateixos com a ens individuals i col·lectius, aquest **saber** és el que pot donar sentit a una comunitat territorial o ciutadana; i és el que ens pot vacunar de tota histèria tradicionalista o historicista amb relació a un fúnebre culte al passat, com també de tota histèria «moderna» en relació amb el culte sacrificial al **present** o al **futur**. El nostre país no ha donat gaires proves d'aquesta saviesa elemental. Massa vegades s'ha dedicat, amb esplèndida bona consciència, a fer *simultàniament un culte històric a les tradicions i a la pròpia història amb el rendible esport de la sistemàtica destrucció del seu propi entorn*. Els mateixos que inclinaven els seus cossos davant les sacrosantes tradicions i les glòries de la nostra història, es dedicaven, una vegada passada la bacanal de l'esperit, a lucrar-se mitjançant la destrucció de l'entorn rural i urbà. Potser el que avui es va imposant és un sentit nou de relació amb les idees més corrents que tenim del temps i de la història. I una nova sensibilitat en relació amb el temps passat. Aquest no és mort. Continua emetent senyals i configurant el nostre àmbit de convivència.

És important pensar el passat, i

tot el que enclou en la seva distància infinita, com quelcom que, encara que tot i absent i molt llunyà, ens configura i ens constitueix, o que ens atorga la base i el mateix fonament de la nostra existència.

És important atrevir-se a pensar el passat sense esperit sacrificial. El passat no és el que ha estat «sacri-
ficat» pel temps i per la història. El passat és allò que s'allunya de nosaltres, o el que s'enretira de la

nostra presència i del nostre «present», però que, des de la distància, pot ser recordat i ens pot fecundar i orientar amb tot el que ens transmet.

E.T. □

L'eixida per TRAVI

